

มุขปาฐะ...

มรดกบรรพชน

โดยลุงสืบสาน หลานตาขุน

ถึงสังคมโลกยุคไฮเทคน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการสูญเสียประเพณีวัฒนธรรมอันดีของแต่ละเชื้อชาติซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากปู่ย่าตาทวด อันเป็นของมีค่าหาได้ยากในบางอย่าง สังคมไทยเราก็กำลังเดินเข้าสู่โลกยุคนี้โดยถูกกลืนไปโดยไม่รู้ตัว ผู้เขียนเองกำลังลำบากใจที่จะขุดคุ้ยของเก่ารุ่นย่าตาทวดมาขุดดูทำความสะอาดใหม่นั้นกลัวจะเกิดเป็นช่องว่างที่ไม่มีผู้สนใจก็ได้ แต่ด้วยความรักและตั้งใจสูงที่จะทำหน้าที่ตรงนี้อย่างน้อยๆที่เขาหว่าปากคอกที่คนข้ามไปข้ามมาอาจมีคุณค่าไม่ทางใดก็ทางหนึ่งได้ ผมผู้เขียนคนรุ่น ๗๐ ปีขึ้นไปแล้ว และจะลากเอามรดกบางอย่างของบุพการีที่อาจมีอายุถึง ๑๐๐ ปีมาอ้างอิงกลัวว่าผู้อ่านจะเมินไม่มองก็ได้ ความคิดเช่นนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประวัติศาสตร์ของชาติต้องเลือนหายไปในที่สุด

ผู้เขียนเป็นคนโชคดียิ่งหนึ่งคือ..."ความจำดีแต่ไม่เลิศ" สิ่งที่พ่อเคยสอนเคยเล่าให้ฟังตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน บางอย่างยังจำฝังใจอยู่ตลอด พ่อไม่ใช่นักปราชญ์เรียนหนังสือกับพระที่วัดบวชอยู่ ๗ พรรษา อยู่กับพระอาจารย์แสง วัดพระพรหม พ่อเก่งทางภาษาขอม ภาษาบาลี จึงเก่งคำศัพท์และชอบบทกลอน ที่ถนัดคือตำราแบบของพราหมณ์ เช่นคำสวดแบบกาพย์ กลอน แต่พ่อมีพรสวรรค์ในทางเพลงบอก,

ทำขวัญนาคน, ทำขวัญข้าว, รวบข้าวเป็นต้น จากข้อมูลเล็กๆ น้อยๆ ที่ผมจำครั้งเด็กๆ พ่อเคยบอกให้ฟังว่า ปู่ทวดเคยสอนว่า.....๑

“ที่สูงให้นอนคว่ำ ที่ต่ำให้นอนหงาย
อาวุธอย่าตั้งไกลกาย เมียรักอย่าฝากหลวงยาย
เงินสามบาทอย่าให้ขาดพก””

(คำว่าพก เป็นภาษาโบราณคือส่วนหนึ่งของผ้าถุงที่นุ่งแล้ววัดเชิงผ้าท่อนบน แล้วผูกเป็นจุกให้เป็นถุงสำหรับใส่ของต่างๆ รวมทั้งเงินด้วย เพราะสมัยก่อนยังไม่มีกระเป๋า กางเกงและกระเป๋าสตางค์ใช้) คำพูดนี้เขาสอนให้เราเป็นรอบคอบอย่าประมาท และบางทีก็คล้ายกับคำคมในปัจจุบันแต่เป็นภาษาถิ่นได้พูดไว้เป็นข้อคิดว่า....๑

“ถ้าเราไม่พูดก็ไม่พูดไม่เรา ถ้าเราพูดมันพูดถึงฟ้า ถ้าเราแน่นมันแดงเข้ามา ถ้าไม่พูดไม่แหลง ก็แหงถึงสิ้น”” (คำพูดนี้เขาพูดถึงคนที่เห็นแก่ตัว เห็นว่าเราดีก็เพลิดไม่เกรงใจ ถ้าเราหักท้วงบ้างก็ไม่พอใจ แต่ถ้าเราไม่ท้วงติงเราเองจะหมดตัว) คำว่าแน่น คือการอยู่นิ่งๆ คำว่าแหงหมายถึงเหียนหมดไป ดูแล้วอาจคิดว่าไร้สาระ แต่มันแฝงด้วย ข้อคิดที่แยบคายมาก คนสมัยโบราณนอกจากเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้วเขายังนำเอาเนื้อหาคำบาลี และภาษาขอมมาปลูกเสกของขลังเป็นทางด้านคุณไสย และอิทธิฤทธิ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริง แต่ผู้เขียนไม่ขอเจาะลึกรายละเอียด สิ่งที่จะนำมาพูด และไขว้ได้คือ วัฒนธรรมทางศิลปะการแสดงของเอกลักษณ์ชาวใต้โดยเฉพาะนครฯ บ้านเรา คือเพลงบอก พ่อผู้เขียนเองเป็นคนหนึ่งที่มีความสามารถในเชิงเพลงบอกเคยเป็น แม่เพลงบอกในงานกุศลและงานสาธารณะพื้นบ้าน เคยได้รับรางวัล (ถึงสำฤทธิ์) จากพระครูสุนทร เจ้าอาวาสวัดดินดอน อำเภอสาธิตา พ่อบอกว่าเพลงบอกเป็นการว่า กลอนสดๆ ที่ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในการว่า ซึ่งมีอยู่ ๓ อย่างที่ต้องเป็นองค์ประกอบ ของเพลงบอกที่มีความไพเราะคือ.....เสียงดี,.....สัมผัสดี,.....เนื้อหาดี

ผู้เขียนเคยเดินตามพ่อเก็บหาของป่าคือน้ำมันยางเป็นอาชีพ เลี้ยงครอบครัว ขณะเดินอยู่ในป่าลึก พ่อครวญเพลงบอกไปพลาง ว่าชมธรรมชาติรอบตัว เคยจำได้ ตอนหนึ่งว่า.....

“เดินดงในพงพนา๐๐๐๐

ชมพฤกษา บรรดาสัตว์ มองถนัดธรรมชาติ ช่างสมดังที่มาดหมาย..๑

จตุบทวิบา๐๐๐๐

พันธุ์พฤกษาชาติ มีมากมาย สงวนไว้ไม่แต่ต้อง ให้เป็นของคู่ทุ่งไพร

ตลอดทางที่อยู่ในป่ายางพ่อจะขับเพลงบอกไปเรื่อยๆ ซึ่งเป็นปฏิภาณกลอนสด เห็นอะไรก็ว่าขมถึงนั้น ทั้งสัมผัสไพเราะ แม้กาลเวลาล่วงเลยมาเป็น ๖๐ กว่าปี

ความจริงตาจริงใจยังไม่เสื่อมเลือน พ่อโตขึ้นมาอายุสิบห้า-สิบหกปี เคยฟังพ่อเล่าว่า เพลงบอกกลั้วมากคือการที่เขาให้ว่าหมถึงต่างๆ เพราะต้องได้นื้อหา สัมผัส ตรงความเป็นจริง และโพเราะด้วย ความเป็นคนปฎิภาณไหวพริบของเพลงบอกสำคัญมาก เพราะต้องเห็นอะไรต้องว่านั้น พ่อเคยเล่าว่า เพลงบอกลัก ชูช่วง (หนึ่งลัก) มาที่บ้านของปู่ วันนั้นมีแขกมาซื้อควายถิกของปู่ ในเวลานั้นพ่อตี ปู่เลยให้เพลงบอกลักว่า หมเหตุการณ์นั้นให้ฟัง เพลงบอกลักก็ถือโอกาสนั้นหมั่นทันทิวา.....

“หมไม้เลียบหนุอยู่บนหลังคา๐๐๐๐

ชมกล้วยพองลาที่อยู่หน้าไค สิบย่าไป แยกมาถาม ควายนี้ข้างงามครัน..

“ไม้เลียบหนุ...คือ ไม้ที่เหลาแหลมประมาณหนึ่งศอกกว่าๆ ใช้สำหรับเลียบขัดอกไก่ของหลังคาและขัดกับปากเรือที่ครอบจากหลบหลังคาไม่ให้ลมพาลิว....”
กล้วยพองลา คือกล้วยตานี...หน้าไคคือ อยู่ที่ลานกลางบ้านตรงข้ามบันไดขึ้นบ้าน....
สิบย่าไปคือควายถิกหนึ่งตัวราคา สิบบาท..

นี่คือเศษเสี้ยวหนึ่งของคำว่าหมในภาษาเพลงบอก ผมผู้เขียนเคยลักอ่านกลอน เพลงบอกที่พ่อแต่งให้ลูกศิษย์ขับในงานวันสงกรานต์ (สงกรานต์สมัยก่อนเขาว่าเพลงบอกกันทุกคืนเพื่ออายุพรปีใหม่) แล้วลักลอกบางตอนเอาไว้แลและหัดว่าด้วยมีดังนี้.....

“มาถึงปากประตูเราก็หยุดอยู่พร้อม๐๐๐

ยกหัตถ์น้อมขึ้นเหนือผม ยกหัตถ์ตั้งบังคม ขึ้นเหนือพระเกศา..๑

ไหว้ท่านท้าวที่เฝ้าปากประตู๐๐๐

ท่านรักษายอยู่ แต่ก่อนมา มาจวนจนยามสนธยา ลูกขอวันทาไป...๑

จะเข้าไปเฝ้าท่านเจ้าบ้าน๐๐๐

ต้องปราศรัยท่านเสียให้ดี รามาวะลานี้ เป็นที่ต้องปราศรัย...๑

ประนมหัตถ์นมัสการ๐๐๐

ไหว้เทพทวารด้วยจริงใจ ขอภัยล้านภพร่อง โปรดอย่าได้ข้องขัด...๑

สิบนิ้วน้อมเนียนต่างรูปเทียนทอง๐๐๐

จะกล่าวพร่อง ไม่สั่นหัด มีสองหัตถ์ขว้าย ลูกใช้ไหว้วันทา...๑

บูชาเสริจก็หมัดเคราพ๐๐๐

ตรวจเพื่อนครบไม่เหลือขาด เหยอหยับบาทเอื้องขยาย แล้วชวนกันผายพา...๑

คอยผันแปรแลขว้าย๐๐๐

ชมพันธุ์ไม้มีนานา พันธุ์พุกษา ถ้าไม่นับ กลัวยายเขาจะทับปี...๑

ท่านจะสำคัญว่าไม่นับพันธุ์ไม้๐๐๐

ท่านจะเอาราย เข้ามาเรียงรัด ผมได้ความบัดสี...๑

จำเราต้องผันดูให้ดี๐๐๐

พันธุ์ไม้มันมีมากไปหรือ ถ้าจะบอกออกชื่อ เพราะผมแลมันไม่เห็น...๑

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ถ้าได้มาในกลางวัน๐๐๐

จะชมพฤษ์กัน เสียให้กระเด็น นี่จำเป็นต้องว่างม มันยังไม่สนใจ...๑

นี่เป็นส่วนหนึ่งที่กระผมได้ลักลอกและจำมาเล่าต่อเพื่อสนองความศรัทธาในความเป็นศิลปินของพ่อที่ยังจำอยู่ตลอด การชมของเพลงบอกยังต้องผจญต่อไป เมื่อคณะเพลงบอกได้ถึงบ้านแล้ว เจ้าบ้านเชิญให้นั่งหาน้ำท่ามาต้อนรับแล้ว เจ้าบ้านให้รางวัล เป็นใบแดง(เงิน)ใบละห้าบาท ๑ ใบ เจ้าบ้านเขาให้ชมรางวัล เพลงบอก จำเป็นต้องว่าชมอีกครั้งดังนี้...๑

พระหัตถ์ทั้งสองประคองรางวัล๐๐๐

น้ำจิตไหว่น้ำใจหวั่น ในสิ่งรางวัลคุณ...๑

คุณรางวัลให้ฉันขอบจิต๐๐๐

ท่านจงคิดว่าทำบุญ ช่วยคำจุนเมื่อยามผมจน ที่ผมด้นด้นมา...๑

ด้นด้นดิ่งมาถึงเช้าแล้ว๐๐๐

ล้นน้ำเกิด เลิศน้ำแก้ว ไม่มีสิ่งที่ทำ...๑

หาไม่จริงสักสิ่งเสมอ๐๐๐

เหมือนหนึ่งมาเจอ ร่มโพธิ์ท่า พันธุ์ฤทธิที่ปรึกษา หมายถึงจะพึงแสง...๑

ได้พึงศรีแต่ไม่มีสิ่งตอบ๐๐๐

ผมนี้เิกขอบ น้ำใจแรง จำต้องว่าให้สม ต้องชมใบแดงลองให้คุณนายฟัง...๑

หยิบใบแดงขึ้นส่องแสงไฟ๐๐๐

นี่คือเงินไทยธนบัตร อ่านเห็นดูเด่นชัด เป็นของรัฐบาลไทย

เป็นเงินตราใช้แทนค่าหนี้๐๐๐

ใบแดงนี้ที่บ่งบอก ว่าไม่ลวงหลอก เพราะ เป็นใบเพิ่งออกใหม่...๑

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เลขไทยวัดกุ่มที่มุมล่างซ้าย๐๐๐

แทนเครื่องหมาย ว่าหนึ่งบาท เงินตราชาติ รับรองถูกต้องตามกฎหมาย...๑

ตราราชพาหนะพญาครุฑ๐๐๐

สิ่งสูงสุด ราชประสงค์ ของวงศ์พระจักรี...๑

มีพระบรมฉายาลักษณ์๐๐๐

ทุกคนไทยรัก และภักดี พระภูมิทรงฉัตร ขององค์กษัตริย์ไทย...๑

น่าเสียดายที่ผู้เขียนไม่สามารถคัดลอกต่อไปได้ เพราะเป็นตัวเส้นดินสอดำที่เลอะเลือนไม่ชัดแต่ก็พอจะแกะรอยคุณค่าของบรรพชน มาโชว์เป็นการรื้อฟื้นความสามารถของคนรุ่นปู่ทวดได้เล็กน้อยและขอรับรองว่าทั้งหมดนี้คือสิ่งอ้างอิงที่เป็นการรับรองจากผู้เขียนเอง บรรพชน คนไทย ในทุกที่ล้วนแต่มี คุณค่า อย่าดูหมิ่นอยู่ป่าดง ยากจน คนเดินดินแต่ไม่สิ้น กลิ่นกวี มีในคน...๑